

Creative Europe

Financiële impuls voor cultuur

Wie weleens naar een bioscoop van het Europa Cinemas-netwerk (alleen al in Nederland 59 filmtheaters) gaat, ziet het voorbijkomen tijdens de reclames voorafgaand aan de film, vergezeld van het onmiskenbare funky deuntje: het Creative Europe-logo van het Europese programma voor de culturele, creatieve en audiovisuele sectoren. Omdat veel van de gefinancierde projecten zich niet direct richten op publiek, maar meer op de samenwerking achter de schermen, is het geen bekende naam. Maar veel van de Europese films die in de Nederlandse bioscopen getoond worden, krijgen Creative Europe-financiering, en ook veel televisieseries en games zijn medegefinancierd door het programma. Ook een festival als Eurosonic Noorderslag (ESNS) of een literatuurorganisatie als Wintertuin (zie respectievelijk p. 46 en p. 36 in deze *Boekman*) krijgt financiering van Creative Europe om Europese muzikanten, schrijvers, vertalers en andere makers te ondersteunen in hun internationale ambities. En niet zonder succes: zo heeft Dua Lipa in een interview gezegd dat haar internationale carrière als zangeres in Groningen, als deelnemer van ESNS Exchange,

begon. Ook de Culturele Hoofdsteden van Europa zijn een herkenbaar onderdeel van de Creative Europe-programmering.

Europees cultuurbeleid

In 1991, een jaar vóór het Verdrag van Maastricht, lanceerde de EU al een programma om de Europese film- en tv-industrie te ondersteunen en daarmee een sterkere positie ten opzichte van Hollywood te geven: MEDIA. In 2000 kwam daar het Cultuur-programma bij, dat de rest van de culturele en creatieve sectoren wilde ondersteunen in haar internationale ambities. Je zou kunnen zeggen dat dit cultuurbeleid ingegeven wordt door het idee dat Europese samenwerking moet bijdragen aan meer welvaart. Cultuur wordt gezien als een sector die bijdraagt aan de Europese economie.

In 2014 werden het MEDIA-programma en het Cultuur-programma samengevoegd tot het Creative Europe-programma. De voorlopers MEDIA en Cultuur vormen nu elk een subprogramma binnen Creative Europe, naast het derde subprogramma, Cross-Sectoraal, dat zich vooral richt op Europese journalistieke samenwerkingen en innovatieprojecten waarbij zowel

Albert Meijer en Jordi Wijnalda

Creative Europe is de naam van het Europese programma voor de culturele, creatieve en audiovisuele sectoren. Wat wil de EU met dit programma? Hoeveel geld gaat erin om? En welke projecten zijn er gefinancierd in Nederland?

de audiovisuele als minstens een van de culturele en creatieve sectoren betrokken zijn.

Creative Europe is een relatief klein EU-programma, met een totaalbudget van 2,44 miljard euro voor de periode 2021-2027. Ter vergelijking: het onderwijsprogramma Erasmus+ heeft in diezelfde periode 26,2 miljard euro te besteden; het onderzoeksprogramma Horizon Europe 95,5 miljard euro. Het leeuwendeel van het budget, 58 procent, gaat naar het MEDIA-subprogramma; het Cultuur-subprogramma krijgt 33 procent en de resterende 9 procent gaat naar Cross-Sectoraal.

Creative Europe in Nederland

In totaal doen er zo'n veertig landen mee met het Creative Europe-programma. Naast de 27 EU-lidstaten doet een aantal kandidaat-lidstaten en niet-EU-landen mee, van IJsland tot Tunesië. Of ze volledig of gedeeltelijk deelnemen hangt af van afspraken in verdragen met de Europese Unie. En in al die deelnemende landen wordt een 'Desk' van adviseurs ondergebracht bij ministeries van Cultuur of interculturele organisaties, zoals in ons Nederlandse geval DutchCulture, de netwerk- en kennis-

organisatie voor internationale culturele samenwerking. De Desk – in Nederland¹ zes medewerkers – geeft advies aan potentiële aanvragers over hoe er gebruikgemaakt kan worden van het programma, begeleidt individuele adviestrajecten, voorziet bestaande beneficiënten van up-to-date informatie en probeert de zichtbaarheid van het programma in de sectoren te vergroten. Ook vertalen de adviseurs de vraagtekens en ervaringen van de sectoren terug naar het Europees Agentschap EACEA, dat het programma uitvoert, om de verdere inrichting, impact en relevantie van het subsidieprogramma te blijven helpen vormgeven. Helemaal zonder slag of stoot gaat dat natuurlijk niet - Europa blijft een groot, log en soms onnavolgbaar organisme. Een belangrijk doel van de Creative Europe Desk NL is om de Nederlandse sector te helpen om door die Europese regels en regelingen te navigeren. Nederland staat nu al meerdere jaren hoog op de jaarlijkse lijsten van gehonoreerde aanvragen, zowel als directe penvoerder van projecten ('coördinator' in Creative Europe-termen) als in een ondersteunende partnerrol voor elders in Europa geïnitieerde samenwerkingen. →

Kamervragen over hoeveel geld er terugstroomt naar de Nederlandse sector worden vaak positief beantwoord: als je bijvoorbeeld naar de cijfers van 2023 kijkt, staat Nederland op de zesde plaats voor Cross-Sectoraal (1.224.663,69 euro aan totaal ontvangen subsidie), de achtste voor Cultuur (3.150.163 euro), en maar liefst de vierde plek voor MEDIA (8.056.709,54 euro).²

De financiering die een project krijgt is in bijna alle gevallen co-financiering, en afhankelijk van de regeling en de schaal van het project kan dat percentage verschillen. En ook al gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat een groot deel van de aanvragen niet (gelijk) gehonoreerd wordt – in de beleidsperiode 2014-2020 Europa-breed bijvoorbeeld 21 procent van de Cultuur-aanvragen en 39 procent van de MEDIA-aanvragen –, toch vallen Nederlandse aanvragers al jaren in positieve zin op. Zo werd in diezelfde vorige beleidsperiode maar liefst 66 procent (ten opzichte van gemiddeld 47 procent) van de Nederlandse aanvragen voor de ontwikkeling van een ‘slate’ (een soort waaier aan verschillende filmprojecten) binnen MEDIA gehonoreerd, 31 procent (ten opzichte van gemiddeld 18 procent) van de kleinschalige Europese samenwerkingsprojecten binnen het Cultuur-subprogramma, en maar liefst de volle 100 procent van internationale coproductiefondsen die Nederland toen (mede) initieerde.³ De cijfers uit de nieuwe beleidsperiode 2021-2027 schetsen voorsnogen een soberder beeld. Elk jaar komen er meer aanvragen bij, terwijl de budgetten ongeveer hetzelfde blijven, waardoor de slagingskans voor veel regelingen binnen Creative Europe nu Europawijd rond de 10 procent schommelt.

Gehonoreerde Nederlandse projecten

Aanvragers worden beoordeeld op een veelvoud aan factoren, van inhoudelijke aspecten tot projectmanagement, van financiële gezondheid tot beoogde impact op het toekomstige publiek. Ook hoopt de Europese Commissie via de subsidieprocedures haar belangrijkste prioriteiten beantwoord te zien, zoals verduurzaming (de European Green Deal), Fair Pay en democratische waarden (zoals gelijkwaardigheid, genderbalans en vrijheid van meningsuiting).

Deze thema's zijn ook terug te zien in veel van de door Creative Europe gehonoreerde projec-

ten waar Nederlandse partijen de afgelopen jaren bij betrokken zijn geweest. Zo is daar het project *SWAN (Singing with Additional Needs)*, een project gefinancierd onder het subprogramma Cultuur dat de Nederlandse stichting Kanker in Beeld als partner heeft. Het project, dat in 2023 de gevraagde *grant* van 200.000 euro toegekend kreeg, zet koorzang-activiteiten op voor mensen die om medische, psychologische of andersoortige redenen specifiekere begeleiding nodig hebben om te kunnen zingen. Een ander soort engagement kan worden gevonden in het project *Transitioning Landscapes: new forms for landscape-based arts*, waarin Staatsbosbeheer, theaterfestival Oerol en de educatieve partij Waddenacademie de handen ineen hebben geslagen. Met partners in Frankrijk en Slowakije en een associated partner in het Verenigd Koninkrijk, en met de bijna 200.000 euro die zij vanuit Creative Europe ontvangen, onderzoekt en stimuleert het project duurzame en innovatieve manieren om kunst op locatie en beschermde natuurgebieden op harmonieuze wijze samen te laten gaan.

In de regel geldt voor projecten: hoe groter de financiering is die wordt gegeven, hoe groter de beoogde impact (onder andere qua publieksbereik en -aantallen) moet zijn. Zo kreeg het Europe Beyond Access-consortium (waar Holland Dance Festival onderdeel van uitmaakt) in 2023 voor de tweede keer een totaalbudget van 2 miljoen euro om de Europese podiumkunstensector via uitwisseling van kennis en makers toegankelijker te maken. Europe Beyond Access is daarmee wereldwijd het grootste transnationale project voor dans- en theatermakers met een beperking.

Onder de paraplu van Creative Europe MEDIA valt recent onder meer het hoofdzakelijk Nederlandse project *ALPHA*, op, geschreven en geregisseerd door Jan-Willem van Ewijk en geproduceerd door BALDR Film. Dit portret van een tumultueuze vader-zoonrelatie in de besneeuwde bergen van Slovenië, een co-productie met het Sloveense Staragara en het Zwitserse Lomotion, heeft onlangs op het filmfestival van Venetië een prijs in de wacht gesleept van het Europa Cinemas-netwerk van filmtheaters. De Creative Europe-subsidie heeft een belangrijke impuls aan de originele ontwikkeling van deze film kunnen

geven. Ook *ALPHA*. zal, net als veel andere Europese filmtitels, hoogstwaarschijnlijk kunnen rekenen op de steun die veel Europese film-distributeurs ontvangen vanuit het MEDIA-programma om de verspreiding en distributie van Europese films te stimuleren. Ook spant het programma zich in om mee te groeien met de digitale ontwikkelingen – zowel de introductie van AI-technologie in mediaproductie (op dit moment een heet hangijzer) als het belang van een onafhankelijke en commercieel krachtige Europese gamingindustrie. Dit heeft de afgelopen paar jaar al tot significante financiële steun geleid voor het creatief en technisch proces van Nederlandse game-ontwikkelaars als Wispfire, Roost Games en Alterego Games, die met hun games actief op zoek zijn naar ondergerepresenteerde verhalen en nieuwe publieksgroepen.

Ten slotte: onder de vlag van de Cross-Sectorale subsidies, waarin met name innovatie in het culturele veld en belangrijke journalistieke initiatieven worden ondersteund, zijn Nederlandse partijen ook goed terug te vinden in gehonoreerde aanvragen. Een voorbeeld is het journalistieke project *IJ4EU – Supporting Cross-Border Investigative Reporting in Europe as a Public Good*, waar vanuit Nederland Stichting European Journalism Centre en de Arena for Journalism in Europe bij betrokken zijn. Bij de regeling voor innovatieve cross-sectorale projecten vinden we ESNS terug, die met hun initiatief *EMERGE* de vindbaarheid en populariteit van nieuwe Europese artiesten willen vergroten door slim gebruik van AI- en zoekmachinetechnologie. Een *cutting-edge* idee dat desalniettemin logischerwijs voortkomt uit de bestaande missie voor promotie van opkomende Europese muziek die ESNS met zijn jaarlijkse festival en aanverwante activiteiten al jaren met veel succes vervult.

Vooruitblik

Momenteel vinden er in Brussel en de Europese lidstaten al gesprekken plaats over hoe het Creative Europe-programma in de volgende beleidsperiode vorm gaat krijgen. Daarin spelen Europese cultuurnetwerken zoals Culture Action Europe – een netwerk van belangen-behartigingsorganisaties die bij de Europese en nationale overheden lobbyen voor een sterker

cultuurbeleid – een belangrijke rol, evenals andere manieren waarop de sectoren hun feedback richting Europa kenbaar maken.⁴

Het is goed om te beseffen dat het Creative Europe-programma niet het enige EU-programma is waar de culturele, creatieve en audiovisuele sectoren financiering kunnen aanvragen. Ook programma's als Erasmus+, Horizon Europe, CERV en Interreg hebben soms oproepen waarbij ook cultuurprojecten kunnen aanvragen. Er vloeit vanuit Europa dus eigenlijk veel meer geld naar Nederlandse kunst en cultuur dan vanuit alleen Creative Europe. Om het oerwoud aan Europese regelingen wat inzichtelijker te maken, heeft de Europese Commissie een online fondsengids gemaakt specifiek gericht op de culturele en creatieve sectoren: [CulturEU Funding Guide](#).

Linksom of rechtsom is Europa over de jaren dus steeds meer gaan geven om haar eigen cultuur, zo laten in elk geval de subsidie-programma's zien die er over de jaren voor zijn opgezet – Creative Europe voorop. •

Noten

- 1 Ook de Landen en Gebieden Overzee komen in aanmerking voor Creative Europe-financiering, te weten: Curaçao, Aruba, Sint-Maarten, Bonaire, Saba en Sint-Eustatius.
- 2 De [cijfers over 2021 en 2022](#) laten een vergelijkbaar beeld zien.
- 3 Meer hierover valt terug te lezen in de [brochure](#) die DutchCulture | Creative Europe Desk NL ter afsluiting van de vorige beleidsperiode heeft gepubliceerd.
- 4 Het filmvakblad *Screen International* bracht onlangs een overzichtelijk artikel uit over de zorgen binnen de audiovisuele sector over de ontwikkelingen binnen Creative Europe MEDIA, die volgens sommigen lijken te wijzen op een verdere verwijdering van de culturele doelen van het programma: Dams, T. (2024) '[Is Creative Europe Media "drifting away" from its core cultural objectives?](#)'. Op: www.screendaily.com, 27 augustus.

Albert Meijer
is senior adviseur Cultuur bij de DutchCulture | Creative Europe Desk NL. Daarnaast maakt hij cabaret. Fotografie: Casper Koster

Jordi Wijnalda
is communicatie-adviseur van DutchCulture | Creative Europe Desk NL, werkt in mensenrechten, en maakt films. Fotografie: Daniëlle Wijnalda